

Renata Dulian
Papieska Akademia Teologiczna
Kraków

Dokumentacja europejskiego znaczenia
Świętej Królowej Jadwigi w zbiorach polskich i włoskich:
Symposium Naukowe 18 V 1999 r.
Kraków - Uniwersytet Jagielloński - Collegium Maius

W dniu 18 maja 1999 roku w Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego w sali im. M. Bobrzyńskiego odbyło się Symposium Naukowe na temat *Dokumentacji Europejskiego znaczenia Świętej Królowej Jadwigi w zbiorach polskich i włoskich*. Była to druga część symposium z Rzymu, które odbyło się 19 kwietnia 1999 roku w V Stacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk w Rzymie. Symposium zostało zorganizowane przez Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Bibliotekę Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, natomiast w Rzymie przez Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II, Uniwersytet Laterański, Papieski Instytut do Studiów nad Małżeństwem i Rodziną, Stację Naukową PAN w Rzymie. Symposium było dedykowane Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II z okazji jubileuszu pontyfikatu, w 20 rocznicę odprawienia pierwszej Mszy Świętej na Wawelu ku czci Królowej Jadwigi u progu jubileuszu odnowienia Uniwersytetu Jagiellońskiego, z serdecznymi życzeniami urodzinowymi. Symposium rozpoczęło się o godz. 16.00. Gości powitała prodziekan Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej prof. dr hab. Maria Kocójowa. W imieniu rektoratu przemówił prof. dr hab. Stanisław Hodorowicz. Ks. dr Jan Bednarczyk wręczył na ręce prof. Marii Kocójowej Papieskie Błogosławieństwo z okazji 3-lecia powstania Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej, powołanego w 1996 r. w Uniwersytecie Jagiellońskim, a na ręce prof. Wandy Pindlowej Dyrektora Instytutu

Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Błogosławieństwo Papieskie z okazji 25-lecia istnienia Instytutu. Wśród zaproszonych gości byli obecni m. in. ks. prof. dr hab. Adam Kubiś, rektor PAT w poprzedniej kadencji, ks. prof. dr hab. Jerzy Chmiel oraz ks. prof. dr hab. Łukasz Kamykowski - prorektorzy PAT, ks. prałat Janusz Bielański - proboszcz Katedry na Wawelu, prof. dr hab. Wiesław Bienkowski, prof. dr hab. Tadeusz Ulewicz. Dopisała również publiczność licznie zgromadzona w sali (ok. 80 osób), która z zainteresowaniem przysłuchiwała się wygłaszanym referatom.

W imieniu Księdza Infulata Michała Jagosza Dyrektora Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II, który był nieobecny z powodu wręczania nagrody na KUL-u został odczytany referat *Święta Jadwiga Królowa Patronką Europy* przez dra Piotra Lechowskiego. Autor przedstawił literaturę, dotyczącą osoby i wizerunku Jadwigi w Europie. Sława świętości Jadwigi, jeszcze za jej życia wykroczyła poza granice Polski. Potwierdzały tę opinię wypowiedzi Pawła Włodkowica na Soborze w Konstancji (1414-1418) oraz Mikołaja Lasockiego na Soborze w Bazylei (1434). Kontynuator *Kroniki pruskiej* Posilgego pisanej około 1419 roku nazywa królową *selige Vrowe*, czyli błogosławiona. Podobny tytuł hagiograficzny znajdujemy w *Kronice Lubelskiej* tzw. Rufusa z ok. 1430 (*se was hillich und vul dogheden*). Mówi o niej również dzieło Kromera *De origine et rebus gestis Polonorum* wydane w Bazylei w 1555 roku. Jeden z pierwszych wizerunków Królowej znajduje się w dziele *Regnum Poloniae icones z 1591* roku Tomasza Tretera malarza, poety, sekretarza kard. Batorego sprowadzonego do Rzymu przez kardynała Stanisława Hozjusza, kanonika kościoła na Zatybrzu. Wśród innych wymienionych w referacie wspomnę o umieszczeniu biogramu królowej w *Sacrum Gynaeceum seu Martyrologium amplissimum*, wydanym w Paryżu w 1657 roku. W dziele A. Butlera *The Lives of the Fathers, Martyrs and Other Principal Saints*, najbardziej rozpowszechnionym zbiorze świętych, wyd. w latach 1759-69 w Londynie figuruje krótki życiorys *Św. Jadwigi Królowej*. Psychologiczny aspekt świętości polskiej

królowej przedstawiła angielska pisarka Monika M. Gardner w biografii *Queen Jadwiga of Poland*, wydanej w Westminster 1934 r. W związku z kanonizacją Św. Jadwigi na łamach *L' Osservatore Romano* ukazał się artykuł o duchowości Jadwigi Królowej. Wspomnienie Jadwigi wśród świętych w bulli kanonizacyjnej przez Jana Pawła II zachęca, by jej imię znalazło się pośród współpatronek Europy, ponieważ Europa potrzebuje dziś takiego wzorca osobowego, w dobie ogarniającego wszystkich dążenia do cywilizacji miłości, do dialogu, do jedności, do scalania Kościoła Wschodu i Zachodu, lewego i prawego płuca Europy.

O historii, dniu dzisiejszym Archiwum Św. Jadwigi Królowej mówiła dr Stanisława Postawa z Biblioteki Instytutu Liturgicznego PAT w Krakowie, obecna opiekunka tego archiwum, która podjęła się tego zadania społecznie. Archiwum to zostało utworzone na wniosek siostry Magdaleny Kujawskiej, szarej uszulanki, która podczas przygotowywania *Positio causae Bł. Jadwigi Królowej*, zwróciła się do kard. Franciszka Macharskiego z prośbą o utworzenie osobnego zasobu archiwalnego. Było to w czerwcu 1985 roku. Opiekunem Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie im. Bł. Królowej Jadwigi była dr Małgorzata Matussek. Pierwotnie mieściło się ono w Krakowie przy ul. Franciszkańskiej 3, a obecnie w Instytucie Jana Pawła II przy ul. Kanoniczej 18. Zespół archiwalny obejmuje około 10 m b. akt.

Obecnie dla potrzeb dobrej informacji zasób opracowywany jest według nowoczesnych metod informacji z zastosowaniem komputera. Założono bazę w programie ACCESS do opisywania petycji, bazę w programie Procite 4 do opisywania materiału ilustracyjnego i materiału archiwalnego. Jest to kontynuacja baz założonych w Ośrodku Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie. Założono również bazy w programie MAK, w których spisano wszystkie pozycje książkowe, znajdujące się w zbiorze archiwalnym, broszury, czasopisma. Założona baza służy do spisywania bibliografii, związanej ze Świętą Królową Jadwigą. W tej bazie opracowano bibliografię za lata 1933-1945, prozę,

pozycje wydane przez wydawnictwa katolickie w Krakowie po roku 1946 i wycinki prasowe z roku 1997. Powierzenie ks. M. Jagoszowi opieki nad procesem kanonizacyjnym Królowej Jadwigi, różnorodne inspiracje ks. dra J. Bednarczyka, jak również konieczność przyśpieszenia prac dokumentacyjnych w krakowskim archiwum Królowej Jadwigi przyczyniły się do powstania projektu uporządkowania i uzupełnienia dokumentacji archiwum Królowej Jadwigi z udziałem studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Pani prof. dr hab. Maria Kocójowa na seminarium magisterskim w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego podjęła pracę przybliżenia postaci świętej swoim studentom. W ten sposób studenci przyczynili się do opracowania części materiału archiwum, a także przez swoje kwerendy bibliograficzne, uzupełnili dane dotyczące Świętej Jadwigi Królowej.

Dyrektor Biblioteki PAT ks. dr Jan Bednarczyk przedstawił krakowskie starania o uznanie Św. Jadwigi Królową Patronką Europy w ostatnich latach. Podczas VII spotkania opłatkowego krakowskich bibliotekarzy i pracowników książki 16 stycznia 1998 r. prezes Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego prof. Maria Kocójowa znaczną część przemówienia poświęciła Królowej Jadwidze, nawiązując do treści obrad Stałej Konferencji Archiwów, Bibliotek i Muzeów Polskich na Zachodzie w Montrésor we Francji. Jako pierwsza w środowisku naukowym Krakowa wystąpiła z inicjatywą do Ojca Świętego Jana Pawła II z prośbą o ustanowienie Św. Jadwigi Patronką Europy. Krakowskie Centrum Kultury i Parafia Św. Jadwigi w Krakowie zorganizowały sesję naukową 14 maja 1998 r. pt. *Św. Jadwiga Królową Patronką Europy*. Sesja odbyła się z inicjatywy Metropolity Krakowskiego Ks. Kardynała Franciszka Macharskiego, pod patronatem proboszcza parafii ks. Jana Dziaska, pod opieką naukową prof. dra hab. Jerzego Wyrozumskiego. Plonem tej sesji był zeszyt specjalny czasopisma „Universitas”. Społeczność parafii Św. Jadwigi w specjalnym liście do Ojca Świętego gorąco prosiła o życzliwe ustosunkowanie się do

ustanowienia Św. Jadwigi Współpatronką Europy. Petycje takie kierowali także m.in.: członkowie Akcji Katolickiej, Ogólnopolski Okręg Żołnierzy Armii Krajowej Obszaru Lwowskiego im. Orłąt Lwowskich, pracownicy krakowskiego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II, Zgromadzenie Sióstr Świętej Jadwigi Królowej Służebnic Chrystusa Obecnego, delegacja Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, senat Papieskiej Akademii Teologicznej, Kapituła Metropolitalna w Krakowie.

Dr Urszula Perkowska przedstawiła referat na temat *Świętej Królowej Jadwigi w aktach Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego*. Autorka podkreśla, że pamięć o Wielkiej Królowej, a szczególnie o jej roli przy fundacji uniwersyteckiej, mimo, iż była zawsze obecna w świadomości społeczności uniwersyteckiej nie znalazła szerszego odbicia w dokumentacji piśmienniczej, przechowywanej obecnie w archiwum uczelnianym. Jednym z niewielu dokumentów wspomnianych o Jadwidze jest zachowany w kopiarzu XVII wiecznym dyplom z roku 1405, dotyczący zapisu testamentowego królowej na rzecz Uniwersytetu. Dowodem wielkiej pamięci były aniwersarze, czyli uroczyste nabożeństwa żałobne odprawiane w rocznicę śmierci Jadwigi. Profesorowie akademii wygłaszali okolicznościowe mowy-kazania, wysławiali jej zasługi dla uniwersytetu, jak i podkreślali świętość życia. Wiele takich oracji zachowało się w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej czy Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. W dokumentacji można spotkać wzmianki dotyczące wizerunku królowej. W dniu głównych uroczystości 500-lecia odnowienia Uniwersytetu Jagiellońskiego, odbywających się w Kościele św. Anny 7 czerwca 1900 roku uczelnia otrzymała wiele darów. Cech introligatorów krakowskich podarował księgę, przeznaczoną dla wpisywania gości jubileuszowych, na okładce której jest umieszczona sylwetka Królowej Jadwigi. Księgę tę można było oglądać w gablocie na wystawie okolicznościowej podczas sesji. Wśród życzeń jubileuszowych wspomniano postać królowej parę uniwersytetów: ze Sztokholmu, Koloszwaru, Brna czy Wrocławia. Z okazji 600-lecia istnienia uczelni w 1964 roku postać Jadwigi wspomniano

wyjątkowo tylko uniwersytety z Glasgow i Oxfordu, a z polskich: uniwersytet poznański. Przechowywana w Archiwum Uniwersytetu dokumentacja mimo swojej niekompletności jest wymownym świadectwem trwałej pamięci o Królowej Jadwidze, którą Wszechnica Jagiellońska czciła jako jedną ze swoich fundatorek, jak również osobę świętą.

Krystyna Jelonek przedstawiła źródła dotyczące Świętej Jadwigi Królowej w zbiorach Archiwum Państwowego w Krakowie. Z okresu panowania królowej Jadwigi istnieje 11 dokumentów pergaminowych (z lat 1384-1398) wystawionych przez królową, zachowanych w oryginale lub transumptach oraz bulla Bonifacego IX dla kościoła Mariackiego w Krakowie, w której królowa jest wymieniona jako sprawczyni tego dokumentu. Wśród innych źródeł historycznych archiwum krakowskiego są wizerunki królowej Jadwigi.

Pierwszą część sympozjum zakończyło wezwanie modlitewne do Królowej Jadwigi Patronki Europy w związku z urodzinami Papieża Jana Pawła II, a także z urodzinami Kardynała Franciszka Macharskiego.

W drugiej części przedstawiono referaty studentów UJ, będące wynikiem programu badawczego w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej, związanego ze Świętą Królową Jadwigą, który przedstawiła i prowadziła prof. Maria Kocójowa. Program ten zrodził się z blisko dziesięcioletniej współpracy Instytutu z Oddziałem Dokumentacji Pontyfikatu w Rzymie oraz z Biblioteką Główną i Biblioteką Instytutu Liturgicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W 1996 roku okazało się konieczne przyspieszenie prac nad porządkowaniem dokumentacji Archiwum Królowej Jadwigi. Tak powstał projekt porządkowania i uzupełnienia dokumentacji Archiwum Królowej Jadwigi z udziałem studentów bibliotekoznawstwa i informatyki naukowej UJ. Seminarzyści prof. Marii Kocójowej podjęli z entuzjazmem propozycje prac

magisterskich, związanych z kultem Królowej Jadwigi. Luki badawcze wskazywały na celowość podjęcia badań nad XIX i XX w. i m. in. okresem wojennym. Kanonizacja Królowej Jadwigi w 1997 r. na Błoniach Krakowskich dostarczyła nowej literatury oraz spowodowała, że tematem tym zainteresowali się również studenci zaoczni.

Mgr Renata Szczepaniak spenetrowała archiwa w Krakowie i w Wilnie, odnajdując dokumenty uchodzące za stracone. Efekty tych badań przedstawiła w referacie *Kult Królowej Jadwigi na kresach wschodnich w świetle petycji o beatyfikację w okresie międzywojennym*. Mgr Maciej Gradowski przedstawił referat, będący częścią jego pracy magisterskiej na temat *Wkładu świata nauki w rozwinięciu kultu Królowej Jadwigi w okresie międzywojennym*. Autor zwrócił uwagę na europejskość kultu Świętej Jadwigi, docierając do wiadomości z Włoch, na Węgrzech i w Szwajcarii. Mgr Danuta Rebech przedstawiła wyniki swoich poszukiwań badawczych, związanych z ikonografią Św. Jadwigi w latach 1801-1918, a także album z ilustracjami Królowej Jadwigi zamieszczonymi w drukach z lat 1800-1918. Grzegorz Galimski przedstawił Św. Królową Jadwigę w prozie XIX wieku, a Beata Jasnos *Kult Królowej Jadwigi w świetle katolickich wydawnictw i czasopism powojennych w Krakowie*. Wyniki eksperymentu przeprowadzonego w krakowskiej szkole specjalnej w 1999 r. na temat *Odbioru ikonografii Św. Królowej Jadwigi u młodzieży z wadami słuchu* przedstawiła Halina Węgrzynowicz-Nowak. *Idee Św. Jadwigi Królowej w działalności Jana Pawła II (w świetle dedykacji na książkach w Bibliotece PAT w Krakowie)* Monika Świerczek.

Kierownik Biblioteki Informatyki UJ mgr Jadwiga Wielgut - Walczak w sposób ekspresyjny przedstawiła Św. Królową Jadwigę w poezji.

Po wygłoszonych referatach rozpoczęła się ożywiona dyskusja, w której udział wzięli m. in. prof. Tadeusz Ulewicz, ks. prof. Jerzy Chmiel, ks. dr Jan Bednarczyk. Prof. T. Ulewicz był pełen uznania dla podjęcia inicjatywy tego interesującego

symposium, tak szerokiego tematycznie. Ks. prof. Jerzy Chmiel zwrócił uwagę na artykuł Zygmunta Holcera wydrukowany w „Ruchu Biblijnym i Liturgicznym” [1997 nr 50 s. 197-200] „*Czy mamy podobiznę świętej Jadwigi królowej Polski ?*” porównującym ikonografię Św. Królowej Jadwigi do Matki Boskiej Częstochowskiej. Ks. dr Jan Bednarczyk zwrócił uwagę na sygnały, dochodzące do niego o potrzebie przygotowania pełnej bibliografii przedmiotowej, dotyczącej Św. Królowej Jadwigi. Prof. Maria Kocójowa sugerowała konieczność powiększenia zespołu pracowni w Archiwum Królowej Jadwigi w Krakowie ze względu na duże zainteresowanie społeczeństwa i potrzeby dokumentacyjne. Plonem tej sesji będzie wydanie książki, zawierającej referaty, komunikaty, i towarzyszącej im dokumentacji.